

Kako naj Avstrija državno idejo uresničuje.

Določili smo sicer vže idejo, ki naj vodi našo Avstrijo, vendar si ne moremo odreči, da vsaj kratko omenimo tudi ono, ki nam jo je hotel Bismark usiliti, in ki vsled prizadevanja nekaterih politikov še ni umrla ter našo državo še vedno podpihuje in mami.

Ko je Bismark Avstrijo vrgel iz nemške zveze, je dobro vedel, da ji je treba nove državne ideje. In v svoji očetovski ljubezni do nas nam jo je kar poskrbel; djal je, Avstrija ima sedaj svoj obraz obrniti proti vzhodu, oziroma jugovzhodu, in tukaj si iskati prihodnosti, pridobivaje novih zemljišč in nepeljevalne trgovino v struge, ki drže na to stran. Čudno lepe slike je Avstriji slikal na vzhodni strani ter ji zraven peval sladkomehkim glasom pesem o krasni prihodnosti, ki jo čaka tamkaj, in da bi mu verjela, ji je leta 1878. dovolil, da si da v Bosni nekoliko oprakov, ki bi naj upravičevali nado, da bode ta dežela »kedaj« njena. »Težišče avstrijsko-ogerske države ima se premakniti v Budapešto«, s temi besedami končaval je vsako kritiko svoje manljive pesmi, in Avstrija se je res dala preslepiti ter se zamaknila v vzhod. Židje, z Nemčijo v zvezi, potegnili so se v Budapešto, središče avstrijske politike postalo je tamkaj, in sedaj je Bismark lahko začel za hrbtno zamakneno Avstrijo izvrševati svoje prave namene, namreč dežele tostran Litve pripravljati za združitev z Nemčijo.

Ali tu vzadi, kjer je Bismark rovaril, je postal nemir in hrup, ker se Čehi, Poljaki, Rusini, Slovenci in Hrvatje ne dajo slepiti ter ne marajo kar z lepa stopiti pod prusko »pikelhavbo«; in ta hrup je Avstrijo vzdramil, da se je jela zavedati in sleparijo spoznavati.

Državna ideja o prihodnosti Avstrije na vzhodu sama na sebi ni napačna, ali v službi Nemčije in pri takih razmerah, kakoršne imamo vsled vpliva Nemčije in z njo spoznavajočih se Ogrov in Židov v Avstriji sedaj, pomenja le njeno pogubo. Avstrija mora se poprej Nemčije in tiste sleparske politike, ki jo ji ta vedno narekuje, popolnoma otresti, vrh tega pa še znotraj se prav utrditi in ojačiti, potem se le sme začeti baviti se z vzhodom. Ali ne potrjujejo našega menjenja baš dogodki zadnjih dni? Avstrija ima z notranjimi prepriki toliko dela, da mora gledati, kako ji nemški cesar na vzhodu dela spletke in trgovino sebi v prid odvrača. Mi ostanemo torej pri državni ideji, kakor smo jo izrekli, in se obrnemo k prašanju, kako jo uresničiti.

darina in njegova tovariša po kamenitih stopnjicah na nasip, ki je obdajal temni stolp. Na nasipu mu namigne mandarin, da naj ostane kot stražnik pred majhnim, vzdigljivim mostom, ki je peljal od nasipa na hodnik okoli stolpa. Ponočni obiskovalci gredo nato čez most ter ga za seboj vzdignejo meneči, da so tako varni pred nepotrebnimi poslušalci. A komaj zgrinejo v princovo stanovanje, položi jetničar desko od nasipa do hodnika in se po prstih priplazi do sobnih duri, hoteč izvedeti, kaj se bodo mandarin in njegova neznana spremljevalca pogovarjali z vjetim Dikdikom. A dasiravno je skrbno poslušal, vendar ni mogel vsega slišati, ker so tiho govorili.

«Vrag ti,» je mrmral pred se, «moja stara ušesa so od dne do dne bolj za nič. Nič ne morem razumeti, in vendar je stvar jako važna. Jaz stavim svojo glavo, da bi bil ta ponočni pogovor gotovo vreden svojih 1000 kvanov, (1 kvan je 600 sapek ravno kot 52 krajcarjev), ako bi ga vedel in naznanil na pravem mestu. Ali naj pokličem enega hlapca? Ne, ti so preneumni in bi znabiti še delali za svoj žep. A glej, zdaj mi pride dobra misel! Tisti deček, ki so mi ga danes s kristijani pripeljali, bode najboljši, ker ga imam popolnoma v svoji oblasti.»

Pri zadnjih besedah je stari Minge že

Pred vsem se ima to, kar državni ideji sedaj nasprotuje odstraniti: to je dualizem, ki nasprotuje načelu enakopravnosti in enakoveljavnosti. Zakaj bi morali Ogri imeti več pravic nego n. pr. Čehi, Poljaki, Dalmatinci in Hrvatje? Če se Ogri sklicujejo na zgodovinsko pravo, lahko ravno to storijo tudi Slovani. Sicer pa Ogri dobro vedo, da so sedanje stanje si priborili le z brezobzirnostjo in kruto silo. Zakaj bi morali v avstrijski državi Ogri veljati več, nego mi? Dokler imamo vsi iste dolžnosti, imamo tudi vsi iste pravice in vsled tega isto veljavo. Le to načelo je zdravo in se more vzdržati, vsako drugo je brez obstanka. Radi tega dualizma tudi tedaj ne bi mogli zagovarjati, ako bi si dežele tostran Litve gospodarstvo varovale pomočjo carinske črte. Na vsak način torej proč z dualizmom! Sicer pa rabi dualizem Ogrom le kot pot, po katerem namerjajo priti do popolne samostalnosti. In zatorej dualizmu, ki sedaj vzlasti vsled gospodarstvenih vzrokov poka na vse strani in po človeški sodbi ne bode dočakal štiri-desetega leta, kadar se bo uničil, ne bode sledilo tisto stanje, v katerem je bila država pred njim, ampak za njim pride popolno odcepljenje Ogrske in Bog ve, kaj še vse, gotovo pa razpad Avstrije. In to se mora zabraniti; dualizem se mora torej odstraniti, predno dozori.

To je pa mnogo laglje rečeno, nego storjeno, ker Ogri svojega cilja, kateremu so sedaj vže tako blizu, ne bi hoteli kar zlepa pozabiti, in ker tudi Nemci dualistične uprave, katera jim jamči gospodstvo tostran Litve, ne bi kar z lahka izpustili iz rok. Preustroj Avstrije v smislu naše državne ideje bi se torej gotovo vršil zoper voljo Nemcev in Madžarov. Vemo, da tem-le za obstanek avstrijske države ni mar, in tudi vemo, da se, kakor je poznamo, ne ustrašijo poprijeti se v dosego svojih svrh tudi najskrajnejših sredstev, ali sodimo, da bi se Nemci in Madžari vendar premislili, po tistih zadnjih sredstvih segniti, ako bi videli, da ima Avstrija za seboj močno in zvesto združnico, kateri je ležeče na tem, da je ob Donavi krepka velika država, in od katere bi se bilo trdno nadejati, da je tistim, ki Avstrije načrtom nasprotujejo, tudi kos. Taka zaveznica bila bi edino Rusija. Ona pri nas v Avstriji ne išče ničesar, nje oči so obrnene na Azijo, pač pa ji je mar, da se Nemčija ne poveča ter ji postane premočna, nevarna sosed, in ona je tudi edina dovolj silna, da združena z Avstrijo zažene upornike in tiste, ki je podpirajo, v kozji rog. Avstrija naj pusti Nemčijo, ki ji nikoli ni bila prijateljica, mar-

več le dela na njen polom, in naj se zveže z odkritosrčno ji Rusijo, katera je pošteno pravo, dejanjsko prijateljstvo uže dokazala (1848. l.), potem pa si lahko mirno začne notranje razmere urejevati tako, da si zjamči lepo prihodnost.

Kako se to naj zgodi? Slovani avstrijski so doslej vkljub neprestanim in brezštevilnim zaprekam, ki so se stavile skoz stoletja njih prosvetnemu razvoju, vendar dospeli tako daleč, da se samega sebe in svoje dosežanje prosvete živo zavedajo ter čutijo nepremagljivo željo, da na potu prosvete stopajo dalje, in da sedaj skupno in odločno zahtevajo, da se odstrani vse, kar ovira prosvetno strem-ljenje; oni družega nič ne zahtevajo, nego da se jim pusti to, kar se mora vsakemu pustiti po prirodnem zakonu, in kar tudi drugi uživajo, ki nimajo nič več dolžnosti nego oni. Ako bi avstrijski neslovani: Nemci, Lahi, Madžari imeli le količjak čuta pravičnosti do Slovanov, lahko bi se teh gori izrečena želja uresničevala v sedanjih kronovinah; ali zgodovina kaže, da so Nemci, Lahi in Madžari Slovanom bili sovražni, je zatirali in pestili, kolikor je le bilo mogoče, od tistega trenutka, ko so z njimi prišli v dotiko, pa do danesnjega dne! Dokler mi Slovani prosvetno nismo živeli, nam je bilo laglje, jezik svoj zamenjati z drugim usiljenim, ali sedaj kaj tacega ne moremo več pripuščati, kajti prvi pogoj, ki ga stavi prosveta, pogoj, brez katerega narodne prosvete ni misliti, je jezik. Radi tega pa smo avstrijski Slovani prisiljeni zahtevati, da se država razdeli v narodne skupine, ne oziraje se na kronovinske meje, ter prepusti vsaki skupini, da se po svoje prosvetno prosto razvija.

Naj se naši državniki ne ustrašijo te misli; narodi so bili prej nego kronovine, in kronovine so le oblika, narodi tvarjajo vsebino. Nič ni izgube, če se na obliki kaj izpremeni, da le vsebine nič ne odpade. Sicer pa so se oblike te vsebine, ki tvarja avstrijsko državo, tekom stoletij čisto izpremenile. Ali n. pr. ni Štajarska nastala iz posameznih pokrajin? Ali niso bile razne jugoslovanske pokrajine nekoliko časa združene v celoto, kateri je bilo ime Ilirija? In ni šla meja te Ilirije skoz Kranjsko in Koroško? In končno, ali je modro, trmasto držati se stare oblike, če se vidi, da je vsebina radi oblike v nevarnosti, in če se spozna, da predruženje oblike vsebino reši? Bog nam je priča, da govorimo iz gole ljubezni do Avstrije ter da nam narekuje te misli le gorka želja, da bi Avstrija, katero smatramo zapadni Slovani kot ščit, bila kedaj še srečna.

(Konec prihodnjic.)

bil zopet na nasipu in urno korakal po stopnjicah. Dve minuti pozneje stopi gorečo bakljo v podzemeljsko ječo in vzbudi majhnega Franca iz spanja. Deček v začetku niti ne ve, kje je in kaj se godi z njim. Pa starec mu pusti le malo časa v pomislek. Mati ga še v naglici pokriža in navdušuje, naj ostane stanovit. Potem pa je moral deček takoj po mokrih stopnjicah navzgor in je v trenutku stal pred zaduhlim stolpom. Hladen in čisti ponočni zrak šele predrami Franca. Starec mu kratko pove, čemu ga rabi.

Znabiti se bode moglo zabraniti preli-vanje krvi, pravi Minge, ko se deček nekaj časa obotavlja in ne ve, kaj bi storil. «Najbrž je zarota proti novemu cesarju; vsaj njegovo ime sem slišal mnogokrat izgovarjati, dasiravno drugega nisem nič razumel. Ako pa moje ne izpolniš in mi zamolčiš le eno besedo od tega, kar bodeš slišal, potem te lastnoročno zadavim.»

Franc je zdaj pripravljen, vse stori, kar mu dovoljuje krščanska vera. Minge ga hitro pelja na hodnik pod okno, ki je bilo spodej zagrnjeno. «Tukaj zdaj ostani, dečko, in napni svoja ušesa. Ako pridejo iz sobe, se potuhni tukajle pod top. Jaz grem zopet stražit na svoje mesto.»

Na to odide starec. Deček še vedno ni prav vedel, kaj tirja od njega v tem slučaju

dolžnost. Pa naenkrat zasliši besede, ki nehote zbudijo njegovo pozornost. V sobi se je govorilo o popolnem iztrebljenju kristijanov. To se mora po načrtu zgoditi, pravi neznan glas. Občinski predstojniki morajo po celem cesarstvu napraviti imenike vseh kristijanov. Kjer pa je kak predstojnik sam privrženec nove vere, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z drugim. V enem mesecu bodo gotovo dogotovljeni imeniki kristijanov in potem se morajo kristijani naenkrat in brez usmiljenja pomoriti. Mož, ki je dozdal govoril in v katerem je Franc spoznal vojnega mandarina, vpraša zdaj svoje tovariše, če odobrujejo njegov načrt. Eden mesec se ne sme čakati, ampak takoj se morajo pomoriti kristijani. Ako se upre glavno mesto in dá znamenje, da se morajo iztrebiti vsi kristijani, potem se bode isto storilo po celi deželi; kajti skoraj vsi mandarinji so nasprotniki krščanske vere. (Dalje prih.)

Smešnice.

Jožka, ki je bil prvič v šoli vprašano mati iz šole prišedšega: »No, Jožek! kako je bilo v šoli; ali ti je kaj všeč?« — »Nič kaj«, odgovori Jožek, »dvakrat smo molili, pa nobenkrat jedli.«